

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1999/5

Karar Sayısı : 1999/8

Karar Günü : 13.4.1999

R.G. Tarih-Sayı :28.07.1999-23769

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Bekilli Sulh Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 31.8.1956 günlü, 6831 sayılı "Orman Kanunu"nun 4114 sayılı Yasa ile değiştirilen 76. maddesinin (d) bendinde yer alan "Ormanlara dört kilometre mesafede ..." ibaresinin, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali istemi.

I- OLAY

Orman Kanunu'na aykırı davranışta bulunan sanık hakkında açılan kamu davasında Mahkeme, 6831 sayılı Yasa'nın 4114 sayılı Yasa ile değişik 76. maddesinin (d) bendinde yer alan "Ormanlara dört kilometre mesafede" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürerek iptali istemi ile doğrudan başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

6831 sayılı Yasa'nın itiraz konusu (d) bendini de içeren 76. maddesi şöyledir :

"MADDE 76.-

a) Devlet ormanlarında; Orman İdaresince belirlenen konak yerlerinden başka yerlerinde geceleme,

b) Ormanlarda izin verilen ve ocak yeri olarak belirlenen yerler dışında ateş yakmak veya izin verilen yerlerde yakılan ateşi söndürmeden mahallî terketmek,

c) Ormanlara sönmemiş sigara veya yangına dolaylı olarak yol açabilecek madde atmak,

d) Ormanlara dört kilometre mesafede veya bu Kanunun 31 inci ve 32 nci maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde anız veya benzeri bitki örtüsü yakmak,

Yasaktır".

B- İlgili Yasa Kuralı

6831 sayılı Yasa'nın ilgili görülen maddesi şöyledir:

"MADDE 110.- 76. maddenin;

a) (a) bendinde belirtilen fiili işleyenler birmilyon lira para cezası ile,

b) (b) ve (c) bentlerinde belirtilen fiilleri işleyenler bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve onmilyon liradan ellimilyon liraya kadar ağır para cezası ile,

c) (d) bendinde belirtilen fiili işleyenler bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve ellimilyon liradan üçyüz milyon liraya kadar ağır para cezası ile,

Cezalandırılır.

Tedbirsizlik ve dikkatsizlik ile orman yangınına sebebiyet verenler iki yıldan beş yıla kadar hapis ve ikiyüz milyon liradan beşyüz milyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Orman alalında yangın sonucu hasıl olan zarar fahiş ise mahkeme suça mahsus cezayı yarısına kadar artırır. Hafif ise yarısına ve eğer pek hafif ise üçte birine kadar eksiltir. Yangın, bir şahsın hayatını tehlikeye koymuş olduğu takdirde ceza dörtte bir oranında, ölüm meydana gelmiş ise ayrıca yarı nisbetinde arttırılır.

Kasden orman yakanlar on yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis ve beşyüz milyon liradan birmilyar liraya kadar ağır para cezasına mahkum edilir. Bu fıkradaki suçun işlenmesi nedeniyle yanan orman alanı üç hektardan fazla olduğu takdirde verilecek ceza bir kat arttırılır ve yangın bir şahsın hayatını tehlikeye koymuş olduğu takdirde verilecek ceza ayrıca bir kat daha arttırılır. Ölüm meydana gelirse müebbet ağır hapis cezasına hükmedilir.

Terör amacı ile bir örgüte mensup kişi veya kişilerce Devlet ormanlarını yakanlar yirmidört yıldan otuz yıla kadar ağır hapis, beşmilyar liradan onmilyar liraya kadar ağır para cezasına mahkum edilir. Yanan orman alanı bir hektardan fazla olduğu veya bir şahsın hayatını tehlikeye koyduğu takdirde müebbet ağır hapis cezasına hükmedilir. Yangın sebebiyle ölüm meydana gelirse fiili işleyen veya işleyenlere ölüm cezası verilir.

Terör amacı ile bu suçu işleyenler hakkındaki davalara 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun gereğince Devlet Güvenlik Mahkemelerince bakılır.

Bu maddede gösterilen cezalar için 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 4 üncü madde hükmü uygulanmaz".

C. Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz gerekçesinde dayanılan Anayasa kuralları şunlardır :

1-"MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2-"MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Ahmet Necdet SEZER, Güven DİNÇER, Samia AKBULUT, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Lütfi F. TUNCEL, Fulya KANTARCIOĞLU, Mahir Can ILICAK ve Rüştü SÖNMEZ'in katılımlarıyla, 12.1.1999 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESAS İNCELEME

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen Yasa kuralı ile aykırılık savına dayanak yapılan Anayasa kuralı, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

A. İtiraz Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

Orman Kanunu'nun 76. maddesinin a, b ve c bentlerinde, ormanları korumaya yönelik kimi yasaklar getirilmektedir. Maddenin itiraz konusu (d) bendinde de; ormanlara dört kilometre mesafede veya 31 inci ve 32 nci maddeler kapsamına giren köyler hudutları içinde anız ve benzeri bitki örtüsü yakılması yasaklanmaktadır.

Yasağa aykırı davranışın yaptırımını ise Yasa'nın 110. maddesinde gösterilmiştir.

"31 ve 32. maddeler kapsamına giren köyler"den, mülkî hudutları içinde verimli veya verimsiz devlet ormanı bulunan köyler kastedilmektedir.

4114 sayılı Yasa'nın genel gerekçesinde itiraz konusu kural ile ilgili olarak şöyle denilmiştir.

"Millî servetlerimizden olan, yeryüzünde giderek korkutucu ölçülerde artan çölleşmeye, kuraklığa, iklimlerin olumsuz yönde değişmesine, heyelanlara, erozyona, toprak ve su rejiminin bozulmasına, hava kirliliğine karşı en etkili ve ekolojik denge unsuru olan, ayrıca ekonominin temel kaynaklarından ve kollarından olan ormanlarımızın çeşitli nedenlerle tahribatlara uğramaması için yasal düzenlemeler getirilmiştir.

1982 Anayasası 5. maddesinde Devletin temel amaç ve görevlerini sayarken "İnsanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya, çalışma"yı 44 üncü maddesinde, "Devlet toprağın verimli işletilmesini, korumak ve geliştirmek erozyonla kaybedilmesini önlemek amacıyla gerekli tedbirleri alır", 169. madde ile de "Devlet, ormanların korunması ve sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır" gibi temel hükümler getirilmiştir.

76 ncı maddenin (d) bendi ile orman yangınlarını önlemek amacıyla ormana dört kilometreye kadar uzakta bulunan yerlerde ve 6831 sayılı Kanun'un 31. ve 32. maddesi kapsamına giren köyler hudutları dahilinde anız ve benzeri bitki örtüsünün yakılması yasaklanmıştır. Ormanların yok olmasına yol açan başlıca sebeplerden biri de orman yangınlarıdır. Orman yangınlarının başta gelen çıkış nedenlerinden biri ise anız yakılmasıdır.

Çanakkale-Gelibolu Millî Parkındaki orman yangınında olduğu gibi binlerce hektar ormanın ve bitki örtüsünün yanarak yok olmasına sebep olabilen anız yakılması olayı av ve yaban hayvanlarının yanmasına, bir daha geri dönmek üzere kaçmasına, yararlı organik maddeler, mikro organizmalar ve minerallerin yok olmasına, toprağın biyolojik dengesinin bozulmasına ve veriminin azalmasına sebep olmaktadır."

B. İtiraz Konusu Kuralın Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, yasama organının ormanlarımızı yangınlardan koruma amacıyla ormana dört kilometre mesafede anız yakmayı tehlikeli görüp yasakladığını ve bu suça ağır müeyyideler getirdiğini; ancak yasa metnine konulan dört kilometrelik sınırın istenen amaç için yeterli olmayıp soyut bulunduğunu; zira anızların kesintisiz şekilde devam etmesi halinde 7-8 kilometre uzakta anız yakmanın da orman alanına ulaşmasının mümkün olabileceğini; buna karşın yol, kanal, kayalık, nehir, vadi, yamaç ve deniz gibi doğal ya da suni setlerin 50-60 metre mesafede dahi ateşin ormana ulaşmasını engelleyebileceğini; oysa her iki durumda da ateş yakanların cezalandırılması yoluna gidildiğini; bunun Anayasa'nın 2. ve 10. maddesinde düzenlenen "sosyal hukuk devleti" ve "kanun önünde eşitlik" ilkeleriyle bağdaşmadığını; ayrı biçimde tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonucu orman yangınına sebebiyet verenlere uygulanacak ceza ile ormana hiçbir zarar vermemiş kişiyle sadece zarar verme tehlikesi yaratmış kişiye verilecek cezalar arasında açık fark bulunduğunu; bunun da toplumdaki adalet duygusunu zedelediğini belirterek itiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılık oluşturduğunu ileri sürmüştür.

Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen eşitlik ilkesi ile eylemli değil hukuksal eşitlik tanımlanmaktadır. Hukuksal durumları aynı olan kişiler arasında haklı bir nedene dayanmayan ayrımları önlemeyi amaçlayan eşitlik ilkesi, eylemli değil, hukuksal eşitliği öngörür. Kimi yurttaşların değişik kurallara bağlı tutulmaları haklı bir nedene dayanmakta ise eşitliğe aykırılıktan sözedilemez. Bu ilke benzer nitelik ve durumda olanlar arasında farklı uygulamaya engel olup, tüm yurttaşların mutlaka her yönden aynı kurallara bağlı tutulmaları zorunluluğunu içermez. Eşitlik kavramı öncelikle Anayasa'nın 10. maddesinin birinci fıkrasında sayılan ve benzeri nedenlere yasa önünde ayrımı yasaklamaktadır. Bu nedenle, Anayasa'nın 10. maddesi kanunkoyucuya yasama yetkisini kullanırken eşitlik ilkesine uygun yasa yapma yükümlülüğü getirmektedir. Eşitlik ilkesi bu yönüyle değerlendirildiğinde itiraz konusu kural, bir aykırılık taşımamaktadır. Kuralın, herkese eşit uygulanması anlamında, şekli hukukî eşitlik ve haklarda, ödevlerde ve yükümlülüklerde eşit davranılması anlamında maddî hukukî eşitlik yönlerinden de Anayasa'ya aykırılığı söz konusu değildir. Başvuru kararında itiraz konusu kuraldaki yasağa aykırı hareket etme halinde verilecek ceza ile tedbirsizlik ve dikkatsizlik ile orman yangınlarına sebebiyet verenlere verilecek ceza karşılaştırılmakta ise de, bunlar birbirinden farklı suçlara ilişkin cezalardır. İtiraz konusu kurala aykırılık "tehlike suçunu" diğeri ise "zarar" suçunu oluşturmaktadır. Bu nedenle farklı suçlara farklı cezalar öngörülmesinde Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılıktan sözedilemez.

Başvuru kararında itiraz konusu kuralın Anayasa'nın sosyal hukuk devleti ilkesine de aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüştür.

Hukuk devleti, insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyucu adil bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmekle kendini yükümlü sayan bütün işlem ve eylemleri yargı denetimine bağlı olan devlettir. Anayasa'nın 169. maddesinde özel olarak ifade edildiği gibi devlete ormanların korunması, ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilmemesi görevi verilmiştir. Yasama organının takdir ölçülerine giren itiraz konusu kural ile

Esas Sayısı : 1999/5
Karar Sayısı : 1999/8

devletin ülke ekonomisini geliştirme, erozyonu önleme, çevre sağlığı gibi konularda büyük önemi bulunan ormanları korumaya yönelik görevini Anayasa hükümlerine uygun bir biçimde yerine getirmesi amaçlanmıştır.

Bu nedenle, itiraz konusu kural Hukuk devleti ilkesine aykırı değildir.

V- SONUÇ

31.8.1956 günlü, 6831 sayılı "Orman Kanunu"nun 4114 sayılı Yasa ile değiştirilen 76. maddesinin (d) bendinde yer alan "Ormanlara dört kilometre mesafede..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 13.4.1999 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Ahmet Necdet SEZER	Güven DİNÇER	Haşim KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Yalçın ACARGÜN	Mustafa BUMİN	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Ali HÜNER	Lütfi F. TUNCEL	Fulya KANTARCIOĞLU
Üye		Üye
Mahir Can ILICAK		Rüştü SÖNMEZ